

ŘEPČICKÝ PROSTOR SVOBODY

Viktor Parkán (*1946)

„Náš dům vyvlastnili a vystěhovali nás v roce 1983, krátce poté, co jsme nechali pokřtít děti. Křtil je Zdeněk Bárta, evangelický farář a disident bez státního souhlasu, za kmotra šel nejmladšímu synovi Václav Havel. Pro Státní bezpečnost to byl zřejmě impuls, aby to s námi rychle vyřídila. Křest byl v červnu, už někdy v červenci přijeli úředníci a policie s příkazem, za jejich asistence jsme museli odejít. Hned druhý den dorazili dělníci a začali dům demolovat. Vzali si, co se jim hodilo – a pak ho srovnali se zemí. Zůstala jenom stodola, kterou později přemístili do skanzenu, a taneční sál, taková pěkná prvorepubliková stavba, kterou si někdo později koupil a dnes ji používá jako chatu,“ vzpomíná signatář Charty 77 Viktor Parkán.

Velký dům ve vesnici Řepčice nedaleko Litoměřic koupili Parkánovi napůl s přáteli, manželi Kubíčkovými, bydlel s nimi také písničkář Charlie Soukup se ženou a každý víkend se na místo sjížděli lidé z opozice a vůbec přátelé nezávislého smýšlení. Státní bezpečnost se proto rozhodla, že hnízdo „nepřátelských živlů“ zlikviduje. Vyvlastnění a zničení domu úřady oficiálně odůvodnily tím, že překáží při stavbě nezbytně potřebné točny pro autobusy. Žádnou točnu pochopitelně nikdy nikdo nevybudoval. Případů, kdy se StB za normalizace rozhodla zlikvidovat něčí domov, bylo víc – a všechny dobře ukazují, jak fungoval československý komunistický režim.

Viktor Parkán se narodil 17. května 1946 v Praze, částečně však vyrůstal v Teplicích a Liberci, kam se rodina stěhovala kvůli otcovu zaměstnání – celý život pracoval v pohostinství. Do hlavního města se Viktor vrátil ve čtvrté třídě, později absolvoval střední všeobecně vzdělávací školu (dobová náhrada gymnázia), kde roku 1964 maturoval. Přihlásil se na Stavební fakultu ČVUT, ale ačkoli uspěl u zkoušky, nebyl přijat, neboť nedostal doporučení ke studiu kvůli konfliktu s učitelem. Živil se pár měsíců jako brigádník zeměměřič a potom nastoupil jako kulisák do pražského Vinohradského divadla, kde působil dvanáct let. Na dětství, které prožil v pražském Karlíně, i na dospívání v kulturně svobodnějších 60. letech má Viktor Parkán dobré vzpomínky, jež se však kalí v šestašedesátém roce, kdy musel na povinnou dvouletou vojenskou službu: *„To bylo příšerné. Permanentní šikana, k tomu politické školení od důstojníků, kteří vykládali, že je potřeba vojensky zničit Západ a že potíže je jen v tom, jak se to vysvětlí pracujícímu lidu. Když jsem odcházel, říkal jsem si, že kdybych to měl prožít ještě jednou, raději bych si usekl ruku.“*

Na vojně Viktor Parkán prožil také sovětský vpád do Československa v srpnu 1968. Československá Lidová armáda tehdy předvedla, že slouží k leccemu, ale k obraně země nikoli: *„Někteří důstojníci se postavili proti, ale nemohli nic dělat, tak aspoň odmítali poskytnout okupačním jednotkám jakoukoli pomoc. Okupace mě velice zasáhla. Do emigrace se mi nechtělo, ale s tou situací a s režimem, který se tu pak začal vytvářet, jsem se nikdy nesmířil.“*

Nedlouho po okupaci začaly normalizační čistky, lidé se rychle přizpůsobovali obnovenému totalitnímu systému a měnily se i poměry v divadle, kde Parkán pracoval: *„Zažil jsem divadlo před srpnem 1968 a pak několik let po okupaci – a to byla naprostá katastrofa. Lidé buď ze strachu, nebo z vypočítavosti bezostyšně ‚obraceli kabáty‘, zásadně měnili názory, vstupovali do kolaborantské KSČ. Byl to frustrující.“* Ke kulisákům nicméně v té době přibyl hudebník Charlie Soukup, významná postava československého undergroundu. Parkán byl mistr provaziště, pracovali spolu, sblížili se a Soukup ho seznámil s evangelickým farářem Svatoplukem Karáskem a přivedl ho také do bytu rodiny Němcovy v Ječné ulici, který fungoval jako důležité centrum neoficiálního kulturního a intelektuálního života: *„A jakmile člověk poznal tyhle lidi, nebyla už cesta zpátky. Byli charakterní, inspirativní, bylo to zkrátka jasné. Nevím, co bych k tomu řekl víc.“* Poměry v divadle začaly být pro Viktora nesnesitelné a tak dal v roce 1976 výpověď: *„Jeden chlapík, který byl z těžce perzekvované rodiny, již komunisté v 50. letech ukradli továrnu, najednou úplně obrátil, vstoupil do strany, začal nám šéfovat a choval se jako svině. Už jsem tam nemohl být.“*

V roce 1975 se Viktorovi Parkánovi dostal do ruky dopis, který dramatik Václav Havel adresoval tehdejšímu prezidentovi a nejvyššímu představiteli KSČ Gustávu Husákovi a v němž analyzoval situaci v zemi: *„Byl to pro mě zásadní text, velmi mě ovlivnil. Havel v té normalizační šedi srozumitelně formuloval, k čemu u nás došlo, postihl velký podvod, lži tehdejšího režimu a hlubokou společenskou krizi.“* Zanedlouho se Viktor s budoucí manželkou Petrou rozhodli, že se odstěhují na venkov. Důvod byl praktický. V Praze bylo obtížné sehnat byt, jejich přátelé Kubíčkoví měli dítě, ale nemohli najít střechu nad hlavou, společně tedy koupili bývalý zájezdní hostinec v Řepčicích.

Ještě předtím (v lednu 1977) byla zveřejněna Charta 77, kterou Petra vzápětí podepsala a okamžitě si tím „vysloužila“ zájem tajné policie: *„Když jsme se přestěhovali do Řepčic, najednou se u domu objevilo osobní auto a vystoupili z něj dva civilisté. Já jsem byl zrovna v patře a najednou vidím z okna, jak cpou moji ženu do toho auta a odjíždějí. Nikdo se nepředstavil, nikdo nikomu nic neřekl.“* Viktor Parkán vyrazil do Litoměřic, snažil se zjistit, kam jeho ženu odvezli, nakonec našel policejní úřadovnu: *„Petra zrovna vycházela ven, s ní estébák – a říkal mi: ‚Co tady děláte? My bychom vám ji vrátili.‘ Ani slovo omluvy. Chovali se naprosto bezohledně.“*

Byl to ovšem teprve začátek „řepčických potíží“. Viktor záhy rovněž podepsal Chartu 77, do domu se nastěhoval Charlie Soukup a jeho žena, hudebník J. J. Neduha si v tanečním sále zřídil zkušebnu skupiny Extempore, na návštěvy začaly jezdit desítky přátel, většinou lidé z disentu. Dům se stal také kulturním útočištěm studentů a mnoha mladých lidí ze severních Čech: *„Měli jsme v Praze spoustu známých, kteří měli těm mladým lidem co říct, jezdil k nám pater Josef Zvěřina [katolický kněz a disident, vězněný v 50. letech],*

Dana Němcová [viz její portrét v tom cyklu], Václav Malý [katolický kněz, disident, současný biskup] a mnozí další. Každý víkend u nás probíhaly neformální diskuse na nejružnější témata.“

Státní bezpečnost začala dům takřka okamžitě sledovat, o majitelích rozšiřovala pomluvy ve vsi a všemožně jim komplikovala život: *„Pořídili jsme si třeba selátko, a když jsme dělali zabijačku, StB se o tom dozvěděla a mně se tam málem nepodařilo ani přivést řezníka. Ten sice nakonec dorazil, ale z hostů se k nám dostal jenom Václav Malý, kterému řidič autobusu zastavil mimo zastávku, on skočil do naší branky a policajti měli smůlu. Všechny ostatní legitimovali a zadrželi nebo je poslali zpátky.“* Když byl Charlie Soukup propuštěn z vězení, kam byl uvržen po vykonstruovaném procesu, političtí policisté zjistili, že se v Řepčicích bude konat uvítací oslava. Vymysleli si tedy, že se na poli za domem našla nevybuchlá munice z druhé světové války a odpalovali pak dělobuchy, aby lidem pobyt co nejvíc znepríjemnili: *„Bylo to takové divadlo – a říkal jsem si, že na to snad mají dramaturga.“*

Parkánovým se v Řepčicích narodila dcera (1979) a dva synové (1981, 1982), Viktor pracoval chvíli jako číšník a pak v dělnických povoláních. Už koncem 70. let spustila Státní bezpečnost likvidační plán – přiměla úřady, aby oznámily majitelům, že dům je třeba vyvlastnit a zbourat kvůli autobusové otočce. Parkánovi si nechali udělat nezávislý posudek, který potvrzoval, že záměr je nesmyslný a účelový, protože v místě vedou jen dvě téměř nepoužívané cesty, najali si právníka a s režimním aparátem bojovali několik let. Vyhrát ovšem nemohli – všechny úřady podléhaly v Československu centrálnímu řízení, a když nastoupila StB a politický zájem, nehrála individuální práva roli. Dům, který představoval jakýsi ostrov normality, byl vyvlastněn v roce 1981, vystěhování (jak bylo zmíněno v úvodu), proběhlo roku 1983. Parkánovi a Kubíčkoví dostali od státu odškodné ve výši odhadní ceny.

Viktor Parkán líčí, že úřady tehdy již početné rodině nabídly náhradní byt v Litoměřicích. Odmítli a nastěhovali se k příbuzným do Prahy. Po převratu roku 1989 si Viktor Parkán prohlížel svazky, které na něj vedla tajná policie: *„A dočetl jsem se, že v tom náhradním bytě už bylo namontováno odposlouchávací zařízení, které pak zase demontovali, když se ukázalo, že tam nepůjdeme.“*

V Praze žil Viktor s rodinou tři roky, potom se přestěhovali do malé vesnice u Plané u Mariánských Lázní, kde získal práci v uranovém dole: *„Byla to taková malá šachta, jen pro pár lidí, skoro rodinné prostředí. My jsme jako chartisté dost obtížně sháněli zaměstnání, vždycky to bylo jen na krátkou dobu, než StB zatlačila na příslušnou organizaci. V tom dole mě vzali bez potíží, měli málo lidí, skoro nikdo tam nechtěl.“*

Po pádu komunismu se život Viktora Parkána od základu změnil. S rodinou se přestěhoval do Slaného, aby to měl blíž do Prahy: *„Během převratu jsem začal dělat distribuci pro Informační servis. To byl takový revoluční bulletin, který se vyvinul ze samizdatového časopisu Sport a z něj se pak stal Týdeník Respekt.“* Posléze nastoupil na ministerstvo vnitra, kde měl na starosti migrační a azylovou politiku. Když se ohlíží do minulosti, říká, že navzdory četným výsledkům, šikaně a domovním prohlídkám ničeho nelituje: *„Poznal jsem spoustu výborných lidí, k nimž bych se jinak nedostal, neodešel jsem do emigrace a zůstal jsem vnitřně svobodný.“* Ze současných autoritářských tendencí a politických poměrů, které mimo jiné přinášejí rehabilitaci lidí, zkompromitovaných za komunistického režimu, je Viktor Parkán otrávený, jejich kořeny vidí i v krátké demokratické tradici: *„Česká demokracie trvala v moderních dějinách jen krátce, od konce první republiky do roku 1989 tu nebyla svoboda. Ten demokratický deficit jsme zatím nedokázali zvládnout.“*

Autor textu Adam Drda